

van de oprichting der Vrije Universiteit, is het thans meer een zeldzaamheid, dat met ongeveinsde bewondering over hem wordt gesproken. Calvin is — zo verzekerde Romier in 1916 — „le plus clairvoyant, le plus fin et le plus réaliste, j'ajouterais même le plus loyaliste des protestants”.¹⁰⁾ Uit 1935 is de uitspraak van Gloede, dat Calvin behoort tot degenen, „auf deren Stimme man heute wieder mehr denn je als massgebend hört”.¹¹⁾ Een Anglicaans theoloog, die zelf bezwaar had voor een Calvinist door te gaan, duidde hem kortgeleden aan als „one of the most inspired and devoted of all Christian teachers”, „a most faithful servant of God at a critical period of the history of the Church.”¹²⁾ Terecht mocht McNeill daarom in zijn recent werk over het Calvinisme concluderen: „His influence has sometimes been jubilantly reported to have expired; but it has survived the authors of the reports. He remains so famous that, as is wont to happen with the great, persons ignorant of his life and work pronounce judgment upon him with the utmost finality. But he will not be thus easily dismissed. It is remarkable that in this age of stress and perplexity, when most people are absorbed in problems that seem far removed from his interests, Calvin's writings have been read with renewed attention and have vitally affected trends and movements in every sector of theological and Christian social thought.”¹³⁾

III

Met dit al is er geen sprake van, dat de zienswijze, indertijd door Pierson ontwikkeld, geheel achterhaald zou zijn. Nog steeds vindt deze, zij het met bepaalde nuanceringen en onder aanvoering van andere argumenten, aanhang. Aan twee voorbeelden, ontleend aan de litteratuur van de laatste jaren, wil ik dat illustreren.

Als eerste voorbeeld neem ik de geschriften van den Zwitsers godsdienstpsycholoog Oskar Pfister. Pfister keert zich tegen elke dogmatische opvatting van het Christendom. Hij meent, dat aan het Evangelie van Jezus alleen recht wordt gedaan door aan de liefde de allesbeheersende plaats toe te kennen. Die liefde is volgens hem in de geschiedenis der kerk telkens weer verdrongen door bepaalde angstvoorstellingen. Op grond van dat inzicht heeft Pfister, in een uitvoerig werk over het Christendom en den angst, een scherpe critiek geoefend op tal van theologen en daarbij ook Calvin ter sprake gebracht.¹⁴⁾ Juist ten aanzien van dezen reformator heeft hij, aan de hand van ten